

Moğolistan Anayasa Mahkemesi'nin İnsan Haklarının Korunması Alanındaki Rolü

Prof. Dr. Jugnee Amarsanaa*

Anayasada sayılan insan hak ve özgürlükleri ile anayasanın üstünlüğü ilkeleri yasama, yürütme ve yargı erkleri için bağlayıcıdır. İnsan hak ve özgürlüklerini tanımak, bu hak ve özgürlükleri gerçekleştirmek ve güvence altına almak devletin ve hükümetin görevidir. Demokratik bir devlette insan hak ve özgürlüklerine aykırı ya da bu hak ve özgürlüklere zarar veren bir kanunun kabul edilmesi düşünülemez. Anayasa, insan hak ve özgürlüklerinin gerçekleştirilmesi için çeşitli mekanizmalar öngörmüştür. Anayasa Mahkemesi (tsets) bu koruma mekanizmalarından biridir. Anayasa Mahkemesi'ne verilen görevlerin başında, insan hak ve özgürlüklerinin korunması yer almaktadır. Anayasal düzenin temelini teşkil eden insan hak ve özgürlükleri bu kurum aracılığıyla güvence altına alınmıştır.

Anayasa mahkemeleri batılı hukukçular tarafından "anayasanın bekçisi" olarak nitelendirilmektedir. Anayasanın korunması için temel hakların sınırlanması gerekebilir. Öte yandan, bir kısım hukukçulara göre insan hak ve özgürlükleri ile devletin çıkarları eşit ağırlığa sahip olmalıdır. Moğolistan Anayasa Mahkemesi'ne göre, anayasanın korunması ve insan haklarının korunması birbirinden ayrılamaz. Anayasa Mahkemesi hakkındaki 1992 tarihli kanun da bu ilkeyi temel almaktadır.

Günümüzde, insan hak ve özgürlüklerinin korunması anayasa yargısının başlıca işlevleri arasında yer almaktadır. Moğolistan'da da demokratik devlet ilkesinin bir gereği olarak, insan hak ve özgürlüklerinin Anayasa Mahkemesi tarafından korunması büyük önem taşımaktadır. Anayasa Mahkemesi, anayasa ve kanunlarla uyumlu biçimde bu işlevi yerine

---

* Moğolistan Anayasa Mahkemesi Üyesi

getirmeye çalışmaktadır. İnsan hak ve özgürlüklerinin korunması, Anayasa Mahkemesi'nin temel eğilimidir.

Moğolistan Anayasası'nda yapılan 1990 değişikliği ile kurulan Anayasal Denetim Konseyi etkili biçimde faaliyet gösterememiştir. 1992 yılında kabul edilen yeni Anayasa ile etkili bir Anayasa Mahkemesi için gerekli alt yapı oluşturulmuştur. Eski komünist ülkelerin büyük çoğunluğunun yaptığı gibi, yeni anayasa ile bir Anayasa Mahkemesi kurulmuştur. Anayasa Mahkemesi'nin görevi, demokrasiyi ve insan haklarını ihlallere karşı korumaktır. Anayasa Mahkemesi, kanunların anayasaya uygunluğunu denetlerken insan hak ve özgürlüklerinin gözetilip gözetilmediği hususunu da inceleyecektir. 1992'de kabul edilen Anayasa Mahkemesi hakkında Kanun, bireylerin Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmesine de imkan tanımaktadır. Vatandaşlar, yabancılar ya da "vatansızlar" haklarının ya da yasal çıkarlarının ihlal edilmesi ve mahkemeler ya da idari makamlarca bu ihlalin giderilememesi halinde Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilirler.

Anayasa Mahkemesi re'sen harekete geçemez. Bu, Anayasa Mahkemesi'nin bağımsızlığı açısından önemli bir husustur. Bu şekilde, Anayasa Mahkemesi'nin faaliyetlerinin politize olmasının önüne geçilmektedir. Anayasa Mahkemesi hakkında Kanun'un 8. maddesi de Mahkemenin siyasal kararlar almasını yasaklamakta; hukuksal sorunların sadece hukuksal açıdan ele alınmasını öngörmektedir. Bu, aslında dünyanın pek çok ülkesinde kabul gören bir ilkedir. Ancak, siyaset ve hukuku birbirinden ayırmak mümkün değildir. Kanunda öngörülen, siyasal konulara girme yasağı her şeyden önce denetime tabi olan yasal düzenlemenin sadece hukuk standartları açısından değerlendirilmesini gerektirir. Bu şekilde, siyasal konuların hukuksal kılıfa büründürülmesi olasılığı büyük ölçüde sınırlandırılmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin önüne zaman zaman siyasal konular gelse de Mahkeme mümkün mertebe için siyasal boyutuna girmekten kaçınmaktadır.

Anayasa Mahkemesi üyelerinin siyasetle uğraşması da yasaklanmıştır. Anayasa Mahkemesi hakkında Kanun'un 5. maddesinin 3. fıkrasına göre, Mahkeme üyeleri siyasetle iştigal edemez; herhangi bir siyasi partiye veya siyasi harekete üye olamaz, siyasal konularda görüş açıklayamaz, seçimlerde aday olamaz. Bu hüküm, Anayasa Mahkemesi'nin bağımsızlığını ve "tarafsız hakem" işlevini korumayı amaçlamaktadır.

İnsan hak ve özgürlüklerinin etkili biçimde korunabilmesi için Anayasa Mahkemelerinin yetkileri genişletilmelidir. Özellikle vatandaşların bireysel olarak ya da toplu halde Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmesine imkan sağlanmalıdır. Mahkemeler de bireylerin talepleri üzerine bir kanunun Anayasaya aykırılığı sorununu Anayasa Mahkemesi'ne taşıma yetkisine sahiptir. Mahkemelerin Anayasa Mahkemesinde dava açması, dünya genelinde yaygın bir uygulamadır. Bu usul, vatandaşlara anayasada sayılan hak ve özgürlüklerinin korunmasında yeni bir fırsat sunmaktadır. Bireylerce yapılan başvurunun yanı sıra mahkemelere de başvuru yetkisinin tanınması, insan hak ve özgürlüklerinin korunması alanını genişletmektedir. Burada, bir kanunun Anayasaya uygun olup olmadığı, bir mahkemenin talebi üzerine Anayasa Mahkemesi tarafından incelenebilmektedir. Mahkemelerce Anayasa Mahkemesi'ne böyle bir talepte bulunulması, görülmekte olan davanın durması sonucunu doğurur. Mahkemelere Anayasa Mahkemesi'ne başvuru hakkının tanınması bir yandan Anayasadaki temel hak ve özgürlüklerin korunması ilkesini diğer yandan yargılama faaliyetinin anayasaya uygunluğunu sağlamayı amaçlar. Somut denetim usulü olarak da nitelendirilen bu yöntemde, Anayasa Mahkemesi bir mahkemenin başvurusu üzerine harekete geçmektedir. Batı ülkelerinde gelişen teori ve yargılama pratiğine göre, uygulanması gereken bir kanun hükmü farklı şekillerde yorumlanmaya açıksa temel hak ve özgürlükler için en pozitif yorum benimsenmelidir.

Kanunların anayasaya uygunluk denetimi, hukuk devleti ilkesinin hayata geçirilmesi açısından büyük önem taşır. Yasama sürecinin demokratikleşmesinin bir sonucu olarak, insan hakları bir anlamda devletin ideolojisi haline gelir. Kanunlar ve diğer hukuk kuralları insan hakları perspektifinden değerlendirilir ve "insani kriter" yasama faaliyetinde belirleyici olur. Çağdaş hukuk devletinin trendi bu yöndedir.

İnsan hak ve özgürlükleriyle ilgili olarak karşılaşılan bir sorun, bu hak ve özgürlüklerin sınırlanması sorunudur. Yasama organı, hukuk sisteminin en zorlu sorunları arasında yer alan bu sorunu ancak anayasal ilkeleri ve standartları gözeterek aşabilir. Yasama organı tarafından temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların denetlenmesi anayasa yargısının en önemli işlevleri arasındadır. Anayasa Mahkemesi yasama organı tarafından getirilen sınırlamaların hukuk devleti ilkesine, demokratik devlet ilkesine ve uluslararası normlara uygun olup olmadığını incelemekle yükümlüdür.

Temel hakların sınırlanmasına yönelik hukuki düzenlemelerin denetlenmesi bölgesel ve uluslararası düzeyde tanınmış bir pratiktir. Bu konuya ilişkin olarak genel kabul gören ilkelerin başında, sınırlamanın kanun ile yapılması ilkesi gelir. Buna göre, temel haklarla ilgili ilkeler ve standartlar anayasa ile belirlenmeli, sınırlama getiren kanunlar da bu ilke ve standartlarla uyumlu olmalıdır. Bir başka ilke, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasında ölçülülük ilkesinin gözetilmesidir. Temel hak ve özgürlükler aşırı biçimde sınırlanmamalı, koruna çıkarlar arasında denge kurulmalıdır. Temel hak ve özgürlüklerle ilgili anayasal hükümlerde ayrıntıya girilmemiş olması bu konuda anayasa mahkemelerine büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Pek çok ülkede Anayasa Mahkemeleri temel hakların özüne dokunulamayacağını belirtmektedir. Bu özün belirlenmesi mahkemeye düşer. “Öze dokunma yasağı”, bu kapsam dahilindeki hakların özel bir hukuki koruma altına alınmasını sağlar. Bu şekilde, özgürlüklerin mümkün olduğu kadar genişletilmesi, sınırlamanın mümkün olduğu kadar azaltılması amaçlanır. Sınırlama kriterleri ülkeler arasında farklılık göstermekle birlikte bu konuda uluslararası camianın kabul ettiği bazı ortak kriterler de bulunmaktadır. Günümüzde, uluslararası hukukta kabul gören sınırlama ölçütü “demokratik bir toplumda gerekli olma” kriteridir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmesi’nde temel hakların sınırlanmasına zemin hazırlayan hükümler mevcuttur. Anayasada yer alan sınırlama kriterleri uluslararası hukukta kabul gören, “demokratik bir toplumun gerektirdiği ölçüde sınırlama ilkesi”, “öze dokunma yasağı”, “kanun ile sınırlama” ve “ölçülü sınırlama” ilkeleriyle uyumludur. Uluslararası hukukta bu genel ilkelerin dışında spesifik sınırlama hükümler de bulunmaktadır. Örneğin, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin 8. maddesinin 2. fıkrası, askeri personelin, güvenlik personelinin ve kamu görevlilerinin sendikalara üye olma ve grev yapma haklarının sınırlanmasında sakınca görmemektedir. Kişi Hakları ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin ifade özgürlüğü, seyahat özgürlüğü, yerleşme özgürlüğü ve toplanma özgürlüğüne ilişkin maddelerinde de bu hak ve özgürlüklerin toplumun güvenliği, kamu düzeni, insan sağlığı, genel ahlak ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması gerekçeleriyle sınırlanabileceğini kabul etmektedir. Anayasanın 5. maddesinin 10. fıkrası bu uluslararası normlarla uyumlu bir sınırlama rejimi oluşturmaya çalışmaktadır. Bununla birlikte, yasama organına tanınan sınırlama yetkisinin kötüye kullanılmasının önüne geçilmesi gerekir. Bu da Anayasa Mahkemesi’ne

ait olan bir sorumluluktur. Anayasa Mahkemesi, temel hakların sınırlandırılmasına yönelik yasal düzenlemelerde bireyin hakları ile toplumun çıkarları arasındaki hassas dengeyi iyi gözetmelidir.

Temel hakların sınırlandırılmasına yönelik yasal düzenlemelerin denetiminde kullanılan bir kıstas, ölçülülük ilkesidir. Temel hakların aşırı biçimde sınırlandırılmasına karşı, Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmesi'nde de kriterler mevcuttur. Sınırlamanın hem uluslararası kriterlerle hem de Anayasa ile kabul edilen ölçütlerle uyumlu olması gerekir. Sınırlamada kullanılan araç sınırlamanın amacıyla orantılı olmalı, sınırlama için gerekli ve en uygun araç olmalıdır.

Anayasa yargısının temel haklar açısından etkili bir koruma mekanizması olarak çalışabilmesi için Anayasa Mahkemesi kararlarına tanınacak hukuki otorite büyük önem taşımaktadır. Moğolistan'da Anayasa Mahkemesi kararlarının hukuki sonuçları ve uygulama mekanizmaları, anayasanın üstünlüğü ilkesini hayata geçirecek ve temel haklar için etkin koruma sağlayacak biçimde düzenlenmiştir. İlk olarak; mahkeme kararları bağlayıcıdır. İkinci olarak, Anayasa Mahkemesi kararları kesindir ve bu kararlara karşı başka bir mercie itiraz edilemez. Üçüncü olarak, Anayasa Mahkemesi kararları doğrudan etkilidir. Kararların yürürlüğe girmesi için Anayasa Mahkemesi tarafından başka bir tarih belirtilmemişse kararlar doğrudan yürürlüğe girer. Yani, Anayasa Mahkemesi kararlarının uygulanması için herhangi bir idari makamın ya da kurumun inisiyatifine gerek yoktur.

Anayasa Mahkemesi kararları yasama organının faaliyetleri için de yol gösterici olmaktadır. Yasama organı yeni bir kanun yaparken ya da mevcut kanunları değiştirirken Anayasa Mahkemesi içtihatlarını dikkate almaktadır. Ancak, Anayasa Mahkemesi kararlarının ilgili kişiler ve makamlar tarafından doğrudan uygulanması konusunda zaman zaman aksamalar olmaktadır. Bu nedenle, Anayasa Mahkemesi kararlarının gereğini yapmayan kişilerin ve kurumların cezai ve idari sorumluluğuna yönelik düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Karşılaştırmalı bir analiz, birçok ülkede bu tür düzenlemeler yapıldığını göstermektedir. Moğolistan'da da Anayasa Mahkemesi kararlarını uygulamaktan kaçınan kişi ve kurumlara yaptırım öngören yasal düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Moğolistan Parlamentosunun (Devlet Büyük Kurulu) Anayasa Mahkemesi'nin 2000

yıldaki anayasa değişikliğine ilişkin kararına uymaması örneğinde olduğu gibi, Anayasa Mahkemesi kararlarının devlet makamlarınca uygulanmaması olasılığına karşı önlemler alınmalıdır.

EK

Moğolistan Anayasası İkinci Kısım: İnsan Hakları ve Özgürlükleri

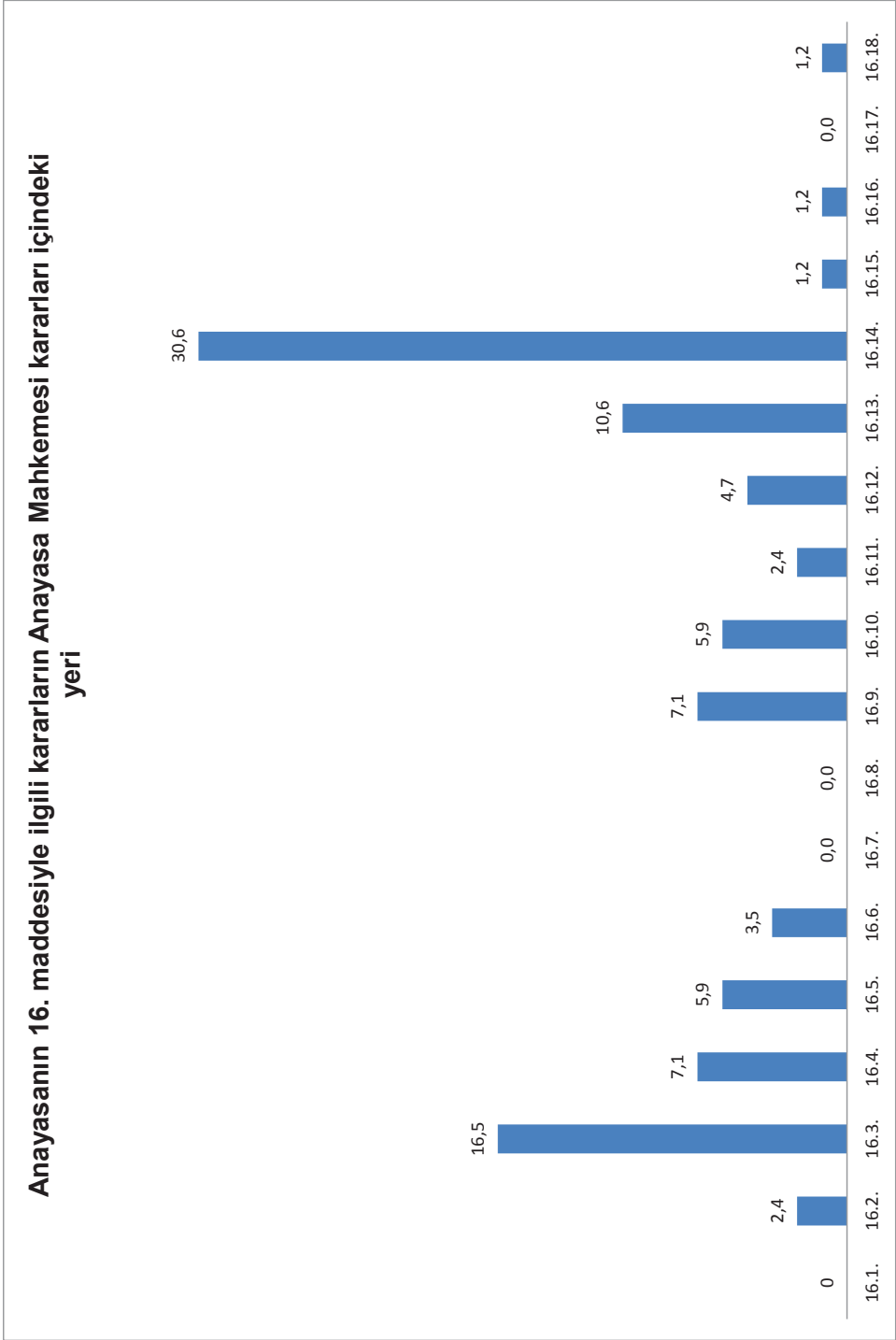
Madde	Toplam	Oran
Yasama hakkı. Çok ciddi suçlar için Ceza Kanunu ile öngörülen ve mahkeme kararı ile verilen ölümlü cezası dışında yaşama hakkının sınırlanması yasaktır. Sağlık ve güvenli çevre hakkı ile çevre kirliliğine ve ekolojik dengesizliğe karşı korunma hakkı.	0	0
Taşınır ve taşınmaz malları alma, mülkiyetinde bulundurma ve miras hakkı. Yurttaşların özel mülkiyetindeki mallara el konulması yasaktır. Devlet ve diğer kamu kurumlarının kamu yararı için yapacağı kamulaştırmalarda taşınmazın bedeli ödenmelidir.	2	2,4
Mesleğini serbestçe seçme hakkı, uygun koşullarda çalışma, ücret alma, dımlenme hakkı. Angarya yasası.	14	16,5
Yaşlıların, engellilerin, çocukların, annelerin ve kanunla gösterilen diğer kişilerin maddi ve finansal yardım alma hakkı.	6	7,1
Sağlık yardımı ve tıbbi destek alma hakkı. Ücretsiz sağlık yardımına ilişkin usul ve esaslar kanunla belirlenir.	5	5,9
Eğitim hakkı. Genel eğitim, devlet tarafından ücretsiz olarak sağlanır. Yurttaşlar, kanunla gösterilen koşulları yerine getirmek şartıyla özel okul açabilir ve işletebilirler.	3	3,5
Kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinliklerde bulunma hakkı. Fikri mülkiyet hakları ve patentler kanunla korunur.	0	0,0
Devlet yönetimine doğrudan ya da temsilciler aracılığıyla katılma hakkı. Seçme ve seçilme hakkı. Seçme yaşı onsekizdir. Seçilme yaşı ise söz konusu görevin niteliğine göre kanunla belirlenir.	0	0,0
Siyasal parti ya da toplumsal veya kişisel tercihlerden hareketle başka bir örgüt veya gönüllü kuruluş kurma hakkı. Siyasal partiler ve diğer kuruluşlar kamu düzenine, ulusal güvenliğe saygılı olmak ve kanunlara uymakla yükümlüdür. Kimse bir partiye üye olduğu için ayrımcılığa tabi tutulamaz ve mağdur edilmez. Bazı kamu görevlilerinin siyasi partilere üye olması kanunla yasaklanabilir.	5	5,9
Erişkekler ve kadınlar siyasette, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda ve aile ilişkilerinde eşittir. Evlilik ancak kanunla belirtilen yaşa gelmiş karşılıklı rızası ile yapılabilir. Devlet aileyi, anneyi ve çocuğu korur.	2	2,4
Devlet ve diğer kamu kurumlarına dilekçe ile başvurma hakkı. Devlet ve diğer kamu kurumları yurttaşların verdikleri dilekçelere kanunlar çerçevesinde cevap vermekle yükümlüdür.	4	4,7
Kişî özgürlüğü ve güvenliği. Kimse kanunla belirlenen usuller dışında aranamaz, yakalanamaz, tutuklanamaz, yargılanamaz ve özgürlüğünden mahrum bırakılamaz. İşkence, insanlık dışı, onur kırıcı ya da zalimce muamele yasaktır. Tutuklanan kişiyi, yakınlarmı ve avukatına tutuklama nedenleri kanunla belirlenen süre içinde bildirilir. Özel hayatın gizliliği, habersizleşme ve yerleşim özgürlüğü kanunla korunur.	9	10,6
Herkes Moğolistan hukuku ve uluslararası hukukla güvence altına alınmış bulunan bir hak veya özgürlüğünün eğnediği iddiasıyla mahkemelerde hak arama özgürlüğüne sahiptir. Kanuna aykırı bir eylem nedeniyle gözden geçen kişiyi tazminat ödenir. Kimse kendisi ya da ailesi aleyhine tanıklık yapmaya zorlanamaz. Herkes savunma hakkına, adil yargılanma hakkına, iddialarının mahkeme tarafından incelenmesi hakkına, adil yargılanma hakkına, yargılama alanında mahkemede bulunma hakkına, mahkeme kararlarına karşı temyiz başvurusunda bulunma hakkına sahiptir. Aksı yönde bir mahkeme kararı olmadıkça herkes masumdur. Ceza sorumluluğu şahsıdır.	26	30,6
Din ve vicdan özgürlüğü	1	1,2
Düşünce, kanaat açıklama, ifade özgürlüğü. Basın özgürlüğü, basınçı gösteri yürüyüşü ve toplantı düzenleme hakkı. Gösteri yürüyüşleri ve toplantılarla ilgili usuller kanunla belirlenir.	1	1,2
Devlet sırrı niteliği taşıyan bilgiler dışında kalan bilgileri öğrenme hakkı. İnsan onurunu, kişilerin şöhretini, devletin ulusal güvenliğini ve kamu düzenini korumak amacıyla gizli tutulması gereken bilgiler kanunla belirlenir ve korunur.	0	0,0
Seyahat özgürlüğü, yerleşme özgürlüğü, yurtdışına seyahat etme ve ülke dışında yaşama özgürlüğü, ülkeye dönme hakkı. Yurtdışına seyahat ve ülke dışında yerleşme özgürlüğü ancak kanunla ve ulusal güvenliği ve kamu düzenini koruma gereksiyiyle sınırlanabilir.	1	1,2
TOPLAM	85	100,0

Maddde	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Toplam
16.1.					IhlaI iddiasimn reddi-1	IhlaI iddiasimn reddi-1			0
16.2.									IhlaI iddiasimn reddi-2
16.3.		IhlaI karar-1, IhlaI iddiasimn reddi-1	IhlaI iddiasimn reddi-1			IhlaI iddiasimn reddi-1	IhlaI iddiasimn reddi-2	IhlaI iddiasimn reddi-2	IhlaI karar-1, IhlaI iddiasimn reddi-13
16.4.			IhlaI iddiasimn reddi-1	IhlaI iddiasimn reddi-1		IhlaI iddiasimn reddi-1			IhlaI karar-1, IhlaI iddiasimn reddi-5
16.5.								IhlaI karar-1, IhlaI iddiasimn reddi-1	IhlaI karar-3, IhlaI iddiasimn reddi-2
16.6.			IhlaI iddiasimn reddi-1					IhlaI karar-1, IhlaI iddiasimn reddi-1	IhlaI karar-1, IhlaI iddiasimn reddi-2
16.7.									0
16.8.									0
16.9.		IhlaI karar-1			IhlaI karar-1, IhlaI iddiasimn reddi-1	IhlaI karar-1			IhlaI karar-3, IhlaI iddiasimn reddi-3
16.10.				IhlaI iddiasimn reddi-1		IhlaI karar-1		IhlaI iddiasimn reddi-1	IhlaI karar-2, IhlaI iddiasimn reddi-5
16.11.						IhlaI karar-1	IhlaI iddiasimn reddi-1		IhlaI iddiasimn reddi-2
16.12.	IhlaI iddiasimn reddi-2		IhlaI iddiasimn reddi-1						IhlaI karar-1, IhlaI iddiasimn reddi-3
16.13.					IhlaI iddiasimn reddi-1		IhlaI iddiasimn reddi-1		IhlaI karar-2, IhlaI iddiasimn reddi-7
16.14.	IhlaI iddiasimn reddi-2	IhlaI karar-1, IhlaI iddiasimn reddi-1	IhlaI karar-3, IhlaI iddiasimn reddi-3	IhlaI iddiasimn reddi-3	IhlaI karar-2, IhlaI iddiasimn reddi-1				IhlaI karar-12, IhlaI iddiasimn reddi-14
16.15.									IhlaI karar-1
16.16.									IhlaI karar-1
16.17.									0
16.18.					IhlaI iddiasimn reddi-1				IhlaI iddiasimn reddi-1

IhlaI karar-28,
IhlaI iddiasimn reddi-59

Role of Constitutional Court (Tsets) in Human Rights Protection in Mongolia

Prof. Dr. Jugnee Amarsanaa*

Human rights and freedom and superiority principal, considered in the Constitution, concern to legislative power, executive power and jurisdiction, binding and link them. To acknowledge human rights and freedom, to pursue and fulfill and preserve them is the responsibility of the state and government. To validate a law against a human rights and freedom or cause to suffer is not a responsibility of a democratic state. The article implementation of these principles is provided with wide range assignment of governmental protection for human rights and freedom including the Constitutional court (tsets). The court is an authority has an important tendency to protect human rights for its objective, capacity and approach within the Constitutional review (see Appendix). This conclusion is defined as acknowledging the rights and freedoms, the institutional predominance, in the main system of Constitutional establishment.

It is legitimate that for the proxy of Constitutional court and its significance, the main issue to protect human rights and freedoms, the main tendency of the Constitutional court is disaffirmed but pay attention for the mission "Guard for constitution" in some creations of western lawyers.

The essential of the standpoint is reasonable to limit the rights and freedoms in order to protect the Constitution it can be explained under the "comparative" status of main rights and political interests. Some lawyers consider that the rights and freedoms is equal to state interests. Such equality is irregularity because of it gives a chance to use a human right in accordance with a political purpose excepting the Constitution. Thus the content on the nature of human right its importance, one of the main approaches of control

---

* Member of the Constitutional Court of Mongolia

for the government and the purpose of Constitutional Control Institute would be a fault.

Adoption of a law and the practical affiliation of the court is must be provided for protecting Constitutional court, human and civil rights and freedoms. This ambiguous tendency certifies that Constitution protection and Human rights protection are inseparable. This ideology is considered in the Law of Constitutional court (Tsets) of 1992, the act confirmed legally as constitution.

Nowadays, it is a usual matter, that the significance to determine the human rights and freedoms institution for implementing the Constitutional review, in many countries.

In Mongolia, it is obvious a human rights and freedoms is top priority in process of Constitutional court in the prime to engrain and enact the principle of the democratic legislative state. The main criteria is to determine by the court that those are in accordance with laws and legislation, other ruled acts and the Constitution. When we consider the rights and freedoms protection is key tendency of the Constitutional court, we based on the especial principles for Constitution, especially human rights and freedoms are not changed, otherwise it is naturally. The novelty and this thoughtful essence of the human rights definition, for the constitution of Mongolia, are to recognize the monopole status and top level adequate protection for it. The main idea, regarding the main responsibility of Constitutional court to protect human rights, is inherited since the establishment of Council of Constitutional Control in the law on the amendment to the Constitution in 1990. The above mentioned council could not established due to the historical circumstance, but the new Constitution was approved in 1992. Some deficiency on the Council of Constitutional Control and systemic operation like a formation of an association of a council was evident so the idea of the ex-socialist countries to establish Constitutional review Institute in widespread formation in post war Europe. The development of the institution is related to the requirement to strengthen for the secure confirmation to protect the Constitutional court from any violation of democracy, legislation and human rights. It witnesses that perennial experience on Constitutional court in democratic countries are officiated significantly for implementing these achievements. Thereof they could not use the appropriate provision that considered as they are inseparable

part of jud democratic state Constitutional court is considered as argument of human rights and freedom when implements the controlling the legislation is in accordance with the Constitution or not. The rule of citizens complaint, the special appliances of protection of human rights and freedoms, was established in the law of Constitutional court, approved in 1992. A citizen, a foreigner, a stateless person has a right to complain considering as his/her rights and legal interests were violated or could not protected by court and either governmental organization or an official. "The basis of complaint" shall be:

1. The standard, rule or act to be used within the content of the Constitution, is not used
2. Used an act, not used previously
3. Comment for the act of standard, which is not complied with to the Constitution
4. Was possible to be used directly

The Constitutional court has no right to discuss a problem under own initiation because of it approves its activity is real or independent. The principle, not to politicize the action of the Constitutional court, is a political party and public organization did not include the matter, in accordance with the Constitution or not, into to scope of its prescribed rights matters. This important provision is embedded in clause 8, Law of Constitutional court and the legal matter shall be decided according to it only. The above mentioned principle is a specific principle of Constitutional court in many countries. Politics and legislation are inseparable. There is no separate politics from legislation in constitutional state. Prohibition to oversee and decide a political issue means first of all that the control is being implemented by the Constitutional court within establishing a law and implementing a law shall not exceed the implementation the legal standard of Constitutional court. Therefore the opportunity, to convert a political issue into a legal issue, is limited. Also Constitutional court discusses every issue ever both in struggle for government or political struggle periods, and adheres a standard to investigate a case as a judicial proceeding for making a decision and adheres collectivism. Prohibition for a member of Constitutional court to participate in a politics, secure of their independency and "interference arbiter" reputation, was not under other's influence within the legislative discussion, must be confirmed according to a laws and legislations. It is a requirement in article 5, part 3, Law on Constitutional court a member of Constitutional court shall not

to participate in a political party or political movement as a member, not to publicize a political advertisement or participate in a electioneering. According to the substantial requirement on human rights protection, it is proper measure to expand the limitation of rights and power of Constitutional court. Particularly, it might be a right that to inspect and decide an individual or cooperative complaint on a violation the rights from a citizen or a law could be used for the definite cause by a common court is in accordance with Constitution or not. Seeing experiences of some countries, a definite control is popular mode, used for judicial proceedings of Constitution for protecting human rights and freedoms in the countries. As this mode, under common or diversified court questionnaires, inspects that the law is in accordance with Constitution or not. This controlling form is expanding the opportunities of the citizens to protect their human rights and freedoms so the wide range of a court or law implementing organization can be involved in this action.

Basing on an experience of other country to use a definite controlling mode, keeping its beneficence for human rights protection, included a new mode to inspect the law meets to Constitution in Constitutional controlling system or not, under the judicial questionnaire in the Constitution.

The consequence, put forth a questionnaire shall delay to execute any inspection activity and a decision made by a court, related to the case from date of decision to put forth a question to Constitutional court until date to make a court decision. It reckoned that the main content of it is to implement the principle of the Constitution to protect and fulfill civil or human rights and freedoms as well as to strengthen Constitutional legality for implementing judicial proceedings, and influence for all participants in a lawsuit herewith. The definite controlling mode trends to find out a most legal appropriate conclusion related to human rights protection when a court to oversee and decide a case. During the process of the definite controlling mode, the following conviction is settled in western theory and judicial practice. If there are several versions, when explaining the applied law, that means they are confirming human rights and freedoms protection and the version, not to violate them, shall be preferred and if the standard provision has double meaning, it shall be understood as the content with most positive consequence.

Constitutional review under a court questionnaire is most significant in the situation renovation in all legislative sectors and relevant amendments into

laws and legislations in Mongolia. It would be a significant factor for human rights protection if the issue, to put a control for the adequate status of law, to be used in a common court, to Constitution, could be included in the Constitutional court.

The implementing the rights to put to regarding the existing law is comply with the Constitution, is put the matter on jurisdiction or law differentiation with the court. It shall be based on a law have to be complied with a democratic achievement by own content, within the scope of ideology of a legislative state. Human rights must be the basis of legislative environment; otherwise the scope of all positive laws and legislations shall be measured under human rights and must to have "humanitarian criteria". Hereof, they became a source of top tendency legislation to rule of state.

One main approach of protection activities of Constitutional controlling authority is a limitation of rights and freedoms and this scope of restriction. Particularly, according to Constitution, a plenary right to approve a procedure, security confirmation, laws, related to regulative obligation of human rights, indicated the mode of responsibility to be implemented within a limited scope for a lawmaker. Ability to impose restriction effect to human rights and freedoms is one of the most difficult problems in justice system. The lawmaker shall uphold the principle and standard of Constitution in order to decide the problem. The restriction by a lawmaker is most important part in the action of Constitutional controlling organization. If the Constitutional restriction is considered as criteria to determine the protection possibility and freedoms level of an individual, the Constitutional court shall oversee and decide how the above mentioned restriction meets to the legislative state, democratic rule, and international accepted standard. A basis of principle and ideology to determine these restrictions are in accordance with Constitution in Constitutional court, and human rights issues of regional and international organizations practices. One of them is to extract from a law. Under this principle, the standard regulation and restriction of human rights and freedoms is established legally and those amounts of the restriction and opportunity in these laws shall be in accordance with the provision of Constitution. Other important principle is prohibition to restrict the rights and freedoms excessively and balance them. It means that to disclosure to expose to danger to Constitutional rule is embodied like this, is equilibrating with the danger of a lawmaker's obligation on restriction for human rights and

freedoms is undertaken. The rights and freedoms, has a content in detail and not explained directly in the Constitution, caused a considerable trouble. Constitutional courts in several countries express the recourse of it under the principle keeping the essence of the human rights and freedoms. Its content is adduced additional legal security confirmation against the excessive restriction. This requirement is dedicated to satisfy the essence of human rights and freedoms and it prevents from the obstruction of danger "to become poor" for these rights and to extract into number of laws with purpose to protect from probable entering restriction of a "against" to human rights and freedoms meaning from the parliament. Thereof, the restriction is as lower as possible and there is no special restriction. The theory and practice and this kind of restriction is established independently due to the special independency characters of the country. But nowadays, international community causes to demonstrate out of the inner authorities of the country. The main international statement on human rights defines the certain required and potential scope for a democratic society. This restriction determines terms, purpose and scope of the general restriction.

A possible restriction background situation was indicated in Universal Declaration of Human Rights and International Human Rights Covenant.

The above mentioned judicial proceedings principle of Constitution meets fully to international legislation standard regarding the necessary and possible restrictions for a democratic society such as to extract into a law, keep the essence of the meaning, principle of appropriate condition and forbidding for excessive restriction. Some restriction matter is regulated in international documentations more evidently. Particularly, it is indicated, in article 8, part 2, international covenant on economic, social and cultural rights to unionize and rights to strike, and for a person who involved in military, police and public administration personnel, it is not obstruct to enter the above mentioned restriction legally. A list of chance restriction on matters such as to emigrate and free speech the residence is involved in International covenant on civil and political Rights. They involve statutory restrictions required for social safety, public order, human health, morality and protection rights and freedoms of others. Commensurable criterion is established for the rights of free speech and organize free social gathering. According to these concepts, a reasonable line of human rights restriction is indicated in article 5, part 10, the Constitution. The essential of human rights and freedoms protection is to keep misusing the

restriction. A restriction of human rights and freedoms of an individual is always entrains a danger and define restriction measure, matchless to social interest inasmuch as not abusive.

Such as this one way keep a misuse is a comparative principle and prohibition formula for the excessive restriction to be emerged from it. International Human Rights Bill is the basis of prohibition during process of lawmaking and law applying. Available restriction to be enacted under the Constitution shall meets to tar purpose of restriction under its content and amount and be dedicated to protect possibility equal to legislation. The defense being used must be necessary, proper and optimum. Legal consequence of the Constitutional court decision and its implementation mechanism is significant for beneficial Constitutional review system.

A matter, to fulfill the Constitutional court decision during the transitional period, is set pointedly. The following principle shall be pursued in order to determine the legal force of the Constitutional court decision due to the requirements to Constitutionality, law-and -order the Constitution, enforcing the law, and assure the protection of human and civil rights and freedoms: **First**, the judicial decision is binding. **Second**, Constitutional court decision is ultimate and unappealable. **Third**, enter into force once the Constitutional court decision is adopted or since read off them. The principle, to fulfill them immediately if not specified in the decree of Constitutional court/ for Mongolia, it can be fulfilled directly/, is served. The decision is fulfilled directly and no affirmation of other organization or administrator is required. the Constitutional court decision functions significantly consulting lawmakers through own degree to make a new law, or amend a necessary law in order to regulate the remnant non-regulated relations because of Constitutional court considered the act is invalid as a result the court establishes the general provisions of law and content scope definitely and it attracts our attentions. To provide conditions to implement overmastering resolution of Constitutional court is to cover the requirement to charge with legal responsibility definitely in case of non-fulfillment of Constitutional court decision, or fulfilled improperly, or block off a fulfillment. It is legitimate to enact the responsibility under a law and indicate a regulation and variant to charge with responsibility. This responsibility can be regulated under the special provisions in law on Criminal and Administrative responsibilities. Comparing to the experiences of other countries, such kind of responsibility is

not indicated in the laws and legislations of Mongolia. This non-regulated issue in the laws and legislations needs to be removed because of run up against the fulfillment of Constitutional court decision in practice. It can be explained taking as example of the State Great Khural- the Parliament of Mongolia has been temporized the conclusion regarding the amendments in the Constitution of Mongolia, drew by Constitutional court/2000/.

Appendix

Constitution of Mongolia Chapter two. Human rights and Freedom

	article	total	percentage
Right to life. Deprivation of human life shall be strictly prohibited unless capital punishment is imposed by due judgment of the court for the most serious crimes, conducted by Penal Law.	16.1.	0	0
Right to healthy and safe environment, and to be protected against environmental pollution and ecological imbalance;	16.2.	2	2.4
Right to fair acquisition, possession and inheritance of movable and immovable property. Illegal confiscation and requisitioning of the private property of citizens shall be prohibited. If the State and its bodies appropriate private property on the basis of exclusive public need, they shall do so with due compensation and payment.	16.3.	14	16.5
Right to material and financial assistance in old age, disability, childbirth and child care and in other circumstances as provided by law;	16.4.	6	7.1
Right to the protection of health and medical care. The procedure and conditions of free medical aid shall be defined by law;	16.5.	5	5.9
Right to education. The State shall provide basic general education free of charge. Citizens may establish and operate private schools if these meet the requirements of the State;	16.6.	3	3.5
Right to engage in creative work in cultural, artistic and scientific fields and to benefit thereof. Copyrights and patents shall be protected by law.	16.7.	0	0.0
Right to take part in the conduct of State affairs directly or through representative bodies. The right to elect and to be elected to State bodies. The right to elect shall be enjoyed from the age of eighteen years and the age eligible for being elected shall be defined by law according to the requirements in respect of the bodies or posts concerned.	16.9.	6	7.1
Right to form a party or other public organizations and unite voluntarily in associations according to the social and personal interests and opinion. All political parties and other public organizations shall uphold public order and State security, and abide by law. Discrimination and persecution of a person or joining a political party or other public organization or for being their member shall be prohibited. Party membership of some categories of State employees may be suspended.	16.10.	5	5.9
Men and women shall have equal right in political, economic, social, cultural fields and in family affairs. Marriage shall be based on the equality and mutual consent of the spouses who have reached the age defined by law. The State shall protect the interests of the family, motherhood and the child.	16.11.	2	2.4
Right to submit a petition or a complaint to State bodies and officials. The State bodies and officials shall be obliged to respond to the petitions or complaints of citizens in conformity with law.	16.12.	4	4.7
Right to personal liberty and safety. No person shall be searched, arrested, detained, persecuted or deprived of liberty save in accordance with procedures and grounds determined by law. No person shall be subjected to torture, inhuman, cruel or degrading treatment. Where a person is arrested he/she, his/her family and counsel shall be notified within a period of time established by law of the reasons for and grounds of the arrest. Privacy of citizens, their families, correspondence and residence shall be protected by law.	16.13.	9	10.6
Right to appeal to the court to protect his/her right if he/she considers that the right of freedoms as spelt out by the Mongolian law or an international treaty have been violated; to be compensated for the damage illegally caused by other; not to testify against himself/herself, his/her family, or parents and children; to self-defense; to receive legal assistance; to have evidence examined; to a fair trial; to be tried in his/her presence; to appeal against a court judgment, to seek pardon. Compelling to testify against himself/herself shall be prohibited. Every person shall be presumed innocent until proved guilty by a court by due process of law. Application of charges of convicted to the members his/her family and relatives shall be prohibited.	16.14.	26	30.6
Freedom of conscience and religion;	16.15.	1	1.2
Freedom of thought, free expression of opinion, speech, press, peaceful demonstration and meetings. Procedures for organizing demonstrations and other assemblies shall be determined by law.	16.16.	1	1.2
Right to seek and receive information except that which the State and its bodies are legally bound to protect as secret. In order to protect human rights, dignity and reputation of persons and to defend the State national security and public order, secrets of the State, individuals, or organizations which are not subject disclosure shall be defined and protected by law.	16.17.	0	0.0
Right to freedom of movement within the country and freedom to choose the place of one's residence, right to travel or reside abroad, to return to home country. The right to travel and reside abroad may be limited exclusively by law in order to ensure the security of the nation and population and protect public order.	16.18.	1	1.2
	ALL	85	100.0

Article	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	All
16.1.									0
16.2.					not violated-1	not violated-1			not violated-2
16.3.		violated-1, not violated-1	not violated-1			not violated-1	not violated-2	not violated-2	violated-1, not violated-13
16.4.			not violated-1	not violated-1		not violated-1			violated-1, not violated-5
16.5.								violated-1, not violated-1	violated-3, not violated-2
16.6.			not violated-1					violated-1, not violated-1	violated-1, not violated-2
16.7.									0
16.8.									0
16.9.		violated-1			violated-1, not violated-1	violated-1			violated-3, not violated-3
16.10.		violated-1		not violated-1	not violated-1	violated-1		not violated-1	violated-2, not violated-5
16.11.							not violated-1		not violated-2
16.12.	not violated-2		not violated-1						violated-1, not violated-3
16.13.					not violated-1		not violated-1		violated-2, not violated-7
16.14.	not violated-2	violated-1, not violated-1	violated-3, not violated-3	not violated-3	violated-2, not violated-1				violated-12, not violated-14
16.15.									violated-1
16.16.									violated-1
16.17.									0
16.18.					not violated-1				not violated-1

violated-28,
not violated-59

Percentage of article 16 of the Constitution, occupied in the a Constitutional court's desicions

